



FINLANDIYA'DA TÜRK-TATAR TOPLUMU*

Evren KÜÇÜK*

Finlandiya'da yaşayan Türk-Tatar toplumunun kökeni 1860'larda Rusya'nın Volga-Ural bölgesinden gelen tüccarlara dayanmakta olup büyük kısmı Nijninovgorod vilayetine Sergeç ilçesindeki Mişer Tatar köylerinden gelmişlerdir. İlk Tatar göçmenlerinin ticari başarıları diğer köylerin de Finlandiya'ya göç etmelerine neden olmuştur. Tatar Türklerinin konuşmaları Mişer şivesi, Oğuz-Türkmen lehçesini andırmaktadır. Günümüzde Tatar Türklerinin büyük kısmı Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de; diğer kısmı ise Tampere, Jarvenpaa, Turku ve Kotka şehirlerinde yaşamaktadırlar. Tatar Türkleri, başlangıçta Finlandiya'ya ticari amaçlar için gelmişlerse de XX. yüzyılın başlarından itibaren kalıcı olarak bölgeye yerleşmeye başlamışlardır.

Finlandiya'nın 1917 yılında Rusya'dan ayrılarak bağımsızlığını kazanması üzerine, Türk-Tatar toplumu yeniden teşkilatlanma ihtiyacı hissetmiştir. 1925 yılında "Suomen Muhammettiläinen Seurakunta" (Finlandiya İslam Cemaati) Helsinki'de kurulmuş olup Sadri Maksudi (Arsal) Bey bu oluşumun tüzüğünü hazırlamıştır. Bu tüzükle beraber Fin Hükümeti, Finlandiya İslam Toplumu'nu resmi olarak tanımıştır. 1948 yılında "Türk Halk Mektebi" açılmış olup mektebi bitiren çocuklar, Fin okullarında da öğrenimlerine devam edebilmiştir. Bu okulda, Tatar şivesi ve Türkiye Türkçesi ile eğitim ve öğretim yapılmıştır. Çocuk sayısının azalması, 1969 yılında okulun kapanmasına neden olmuştur.

Finlandiya Türkleri; Türkiye, Finlandiya ve Tataristan Halkları arasında mevcut kültürel, sosyal ve ticari ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynamakta olup, Avrupa Birliği sürecinde de Finlandiya'nın Türkiye'ye destek vermesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Tatar, Finlandiya, Finlandiya İslam Cemaati, Türk Halk Mektebi.

TURKISH-TATAR COMMUNITY IN FINLAND

SUMMARY

The origins of Turkish-Tatar community living in Finland rest upon the merchants coming from Volga-Ural region of Russia in 1860s and most of the people in this community came from Sergeç Miser Tatar villages in the province of Nijninovgorod. The success of the first Tatar migrations

* Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalında (Erzurum 2011) kabul edilen "Türkiye-Finlandiya ilişkileri 1917-1980" adlı Yüksek Lisans tezinin konu başlıklarından birini teşkil etmektedir.
* Okt., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, Karaman/Türkiye.
ekucuk@kmu.edu.tr.



caused other villagers to migrate to Finland. The speech of Turkish-Tatar people resembles to the accents of Mişer and the dialect of Oghuzs. Today majority of the Turkish-Tatar people live in the capital of Finland, Helsinki; and the rest of the people live in Tampere, Jarvenpaa, Turku and Kotka. Initially, Turkish-Tatar people came to Finland for commercial reasons; however they started to live in the region at the beginning of the 20th century. After Finland's gaining independence and separation from Russia in 1917, Turkish-Tatar community was in need of reconstitution. In 1925 "Suomen Muhamettilainen Seurakunta" (Finnish Islamic Congregation) was set up in Helsinki and they prepared the rules of Sadri Maksudi (Arsal) of this congregation. With these rules Finnish government recognized Finnish Islamic Congregation officially. In 1948 "Turkish Folk School" was founded and the children finishing this school continued their education in Finnish schools. In this school the education is carried on with Tatar accent and Turkish language. Due to the decreasing of the number of the students attending to this school, the school was closed in 1969. Turks in Finland play an important role in the development of trade between Turkey, Finland and Tatarstan and contribute to the Finland's supporting Turkey in the process of European Union.

Key Words

Tatar, Finland, The Finnish Islamic Congregation, Turkish Folk School.



GİRİŞ

Finlandiya, 1809 yılında İsveç idaresinden Çarlık Rus idaresine geçmiş-tir. Finlandiya'daki Rus birliğinin içerisinde Tatar askerleri de hizmet etmiş-tir. Sveaborg adındaki kalede hizmet eden Tatarlar hakkındaki bilgileri as-keri imamın 1836, 1850 ve 1871 yıllarına ait defterlerden öğrenmekteyiz¹.

Finlandiya'daki Türk-Tatar toplumunun kökeni 1860'larda Rusya'nın Volga-Ural bölgesinden gelen gezici satıcılara dayanmaktadır. Bunlardan çoğu Nijninovgorod (Grokiy) vilayetinin Sergeç ilçesindeki küçük Mişer Tatar² köylerinden gelmişlerdir³.

Tatar Türkleri, küçük toprak sahibi olarak tarımla uğraşmışlardı. O za-man geçerli olan toprak mülkiyeti şartları nedeniyle ekim alanları kazanç getirmeyecek kadar küçülmüştü. Tarımın yanında başlangıçta kendi bölge-lerinde olmak üzere kışın küçük çaplı ticaret yapmaya başlamışlardı. Yavaş yavaş bu ticari seferler demiryolları boyunca Petersburg'a kadar oradan da Terijoki (Teri) ırmağı ve Viipuri (Viburg) yoluyla Finlandiya Dukalığı'na kadar uzanmıştı⁴. Finlandiya, Tatar Türkleri için uygun bir ortam yaratmıştı ve Tatarlar da bu uygun ortamdan yararlanmayı bilmişlerdir. İlk göçmenle-rin ticari başarıları köylülerin, o zaman Rus Çarlığı'nın kuzeybatı köşesini oluşturan Finlandiya'ya göç etmelerine neden olmuştur.

Literatürde Finlandiya Türkleri, Fin-Tatar Toplumu ve Türk-Tatar Top-lumu ifadeleri birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

1. FİNLANDİYA TÜRKLERİ (TATAR TÜRKLERİ)

Tatar Türklerinin büyük bir kısmı Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de diğer kısımları ise Tampere, Jarvenpaa, Turku ve Kotka'da yaşamaktadır. Tatar Türkleri ilk başlarda ticari amaçlar için gelseler de XX. yüzyılın başla-rından itibaren ailelerini ve yakınlarını da alarak, geçici olarak değil, kesin olarak yerleşmeye başlamıştır. Fakat tam anlamıyla Tataristan'la ilişkilerini kesmemişlerdir.

¹ Bu defterler Finlandiya Devlet Arşivinde bulunmaktadır. İlbaris Nadirov, "Finlandiya Tatarları I," (Akt: M. Yasin Kaya), *Türk Dünyası Kültür Dergisi*, Sayı:226, Ekim 2005, s.22-23. Ayrıca bu defterler dışında da Finlandiya Türklerine ait def-terler Finlandiya Milli Arşivine bağışlanmıştır. *Mahalle Haberleri*, "Metrika Daftarlare Millii Archivta Saklanacak" no:11, Aralık 2007, s. 1-2.

² Mişerler, etnik bakımdan Orta İdil ve Ural bölgesinde oturan Tatar grubuna aittirler. Linguistler konuşmalarına göre Mişerleri batı Tatar diyalekti grubuna dâhil etmişlerdir. Bunların ekseriyeti İdil nehrinin sağ kıyılar boyunca yayılmış olup, bugünkü Mordva, Çuvaş ve Tataristan Cumhuriyetlerinden başka Gorki, Rezan, Penza, Ulyanovskaya bölgele-rinde oturmaktadır. Ayrıca bir kısmı Başkurdistan, Orenburg ve Kuybışev bölgelerinde de yaşamaktadırlar. Bir kısmı da Rusya'nın muhtelif şehirlerinde oturmaktadır. Nadir Devlet, "Mişerler", *Kazan Dergisi*, Sayı:10, Yıl: III, Aralık 1973, s. 22.

³ Tatar köyleri (avılları) ve harita için Bkz. Muazzez Baibulat, *Tampereen Islamilainen Seurakunta: Juuret ja Historia, Tampera İslam Mahallesi: Nigizi ve Tarihi, The Tampere Islamic Congregation: The Toots and Historia*, Jyvaskyla 2004, s.19.

⁴ Okan Daher, "Finlandiya'daki Tatar Türkleri, Cemaatinizin Türkiye ve Tataristan'la ilişkileri", *Başkent Üniversitesi, Konferans*, 16.01.2001.



Birinci Dünya Harbi'ni müteakip 1917 yılında Finlandiya'nın Rusya'dan ayrılarak istiklalini kazanması ve 1919 yılında yeni bir Anayasa'nın kabulü üzerine, Finlandiya'da yaşayan Tatar Türkleri yeniden teşkilatlanmak durumunda kalmış ve Ufa'daki "Müslümanların Merkez-i Diniye Nezareti"nden ayrılmıştır⁵.

Finlandiya'daki Türk-İslam toplumunun Ufa'daki merkez-i diniyeden ayrılmasının en büyük nedenlerinden biri de Sovyet Rusya'nın ortaya çıkması ve Sovyet Rusya-Finlandiya sınırından ulaşımın gittikçe zorlaşmasıyla açıklanabilir. Bundan dolayı Finlandiya'daki Türk-İslam toplumu yeniden teşkilatlanmak durumunda kalmıştır. 1925 yılında Tatar Türkleri, Finlandiya İslam Cemaati (Suomen Muhamettilainen Seurakunta)⁶ olarak Helsinki'de teşkilatlanmıştır. O tarihlerde Finlandiya'da bulunan hukukçu, tarihçi ve siyasetçi Ord. Prof. Dr. Sadri Maksudi Arsal⁷, bu cemaatin tüzüğünü hazırlamıştır. Bu tüzükle beraber Finlandiya Hükümeti, Finlandiya İslam Cemaatini tanımıştır.

Finlandiya Türkleri, tarihlerinin ikinci devresine 1925'ten itibaren başlar. Finlandiya bağımsızlığını kazandıktan sonra⁸, hem Sırkaç taraflarıyla hem de Tataristan Cumhuriyeti ile ilişkilerin kesildiği bir dönemdir. İşte böyle bir zamanda Finlandiya'daki Tatar-Türkleri dini-millî bir topluluk için bir araya gelmiştir. Bu topluluk için Gomer Abdrahim, Gıymadetdin (İmad) Camaletdin, Nurmöhemmet Ali ve Veli Ahmed Hâkim (1882-1970)⁹ önemli rol oynamıştır¹⁰.

Finlandiya'da yaşayan Tatar Türkleri, 1928 yılında kendi aralarında topladıkları paralarla Helsinki'de İslam Cemaati adına bir kat satın alarak, bunun büyük bir salonunu mescit haline getirmiş, diğer odaları da cemiyetin değişik faaliyetlerine ve cemaatin istifadesine açmıştır. Ancak bu daire ihti-

⁵ Naile Binark, "Finlandiya'da Yaşayan Kazan Türkleri," *Türkler Ansiklopedisi*, XX, Ankara, 2002, s. 869.

⁶ Cemaatin resmi adı "Suomen Islamilainen Seurakunta" olarak kullanılmaktadır. Ancak cemaat yöneticileri Türkçe "Finlandiya Tatar Türkleri İslam Cemaati" olarak ifade etmektedirler. Cemaatin binası Helsinki şehir merkezinde olup, üzerinde hilal işareti bulunan tek yapı özelliğini günümüzde de korumaktadır.

⁷ Sadri Maksudi Arsal, Finlandiya'ya (1918'de) kaçak girmiş, daha doğrusu iltica etmiş biri durumundaydı. S. M. Arsal'ın oturma izni alması gerekmekteydi ancak Rusya'da iç savaş olduğundan, Rusya ve Ruslukla ilgili hiç kimseye sığınma hakkı tanınmaması, oturma izni verilmesi için devlet görevlileri tarafından kesin emir olarak yetkililere bildirilmişti. Ancak S. M. Arsal, Rus Duma'sında Finlandiya'nın haklarını savunduğu için Finlandiya yetkilileri tarafından tanınan biriydi. Bu nedenle Arsal Finlandiya İçişleri Bakanı ile görüşerek vize alabilmiş, 1919'da Paris Barış Konferansı için İsveç'ten Almanya'ya oradan da Paris'e (Nisan 1919'da) geçmiştir. Adile Ayda, *Sadri Maksudi Arsal*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s.115-119; Binark, agm., s. 869.

⁸ Sınırlarda gidiş geliş imkânları çok zor olsa da ihtiyaç duyulan malların temin edilmesi için kaçak yollar kullanılmıştır. Nitekim insanların da kaçmalarına yardımcı (kaçakçı) olan grupların oluştuğu görülmektedir. Örneğin Abdullah Battal Taymas da (Eylül 1921) böyle kaçak yollarla Petersburg'dan Finlandiya'ya geçmiştir. Abdullah Battal Taymas, Rus İhtilalinden Hatıralar, Ötügen Yayınevi, İstanbul, 1968, s.254; Abdullah Battal Taymas, *Ben Bir Işık Arıyordum (Kızıl Dünya)*, İstanbul 1962, s.173-177; Özcan, agm., s.24.

⁹ Veli Ahmed Hâkimi Finlandiya İslam Cemaati baş imamı olup aynı zamanda Cemiyetin de ilk başkanıdır. Daha fazla bilgi için Bkz. Baibulat, age, s.51-52.

¹⁰ İlbaris Nadirov, "Finlandiya Tatarları II," (Akt: M. Yasin Kaya), *Türk Dünyası Kültür Dergisi*, Sayı:227, Kasım 2005, s. 48.



yaçları karşılayamadığı için 1941 yılında bir taş bina, 1948’de de ahşap bir bina yıktırılarak, yerine bugünkü cemiyetin hizmet binası olarak kullandığı beş katlı bina yaptırılmıştır¹¹. Bu bina yaptırılırken sadece Finlandiya’da bulunan Müslümanlardan yardım istenilmemiştir, aynı zamanda bütün İslam memleketlerinin devlet başkanlarından da yardım istenmiş ve Fin bankalarından da kredi temin edilmiştir¹².

Türkiye Cumhuriyeti de Finlandiya’dan gelen yardım isteğine sessiz kalmamış 3 Ekim 1959 tarihinde Finlandiya İslam Cemaati Başkanı Zuhur Tahir Bey’in mektubuna, 20 Kasım 1959 tarihinde cevap verilerek 1960 yılı bütçesinden beş bin sterlin tahsisat ayrıldığı bildirilmiştir¹³. Bu haber üzerine Finlandiya Türkleri arasında derin bir sevinç uyandırmış ve Finlandiya İslam Cemaati Başkanı Zuhur Tahir Bey dönemin Başbakanı Adnan Menderes’e 24 Kasım 1959 yılında bir teşekkür mektubu yazmıştır. Osmanlı Devletinden itibaren Fin Türkleriyle Türkiye arasındaki ilişkiler zaman zaman zikzaklar çizse de bağlar koparılmamıştır. Nitekim bu ilişkiler Demokrat Parti döneminde de sürdürülmüştür.

1.1. Finlandiya Türklerinde Eğitim

1948 yılında cemiyetin uzun yıllar başkanlığında bulunan ve dolayısıyla Finlandiya Türklerinin içtimai hayatında önemli hatıralar bırakmış olan Zuhur Tahir Bey ile birlikte “*Mahalle Haberleri*”¹⁴ yayın hayatına başlamıştır. “*Mahalle Haberleri*” Finlandiya’daki Türklerin kendileri için olduğu kadar, diğer Türkler için de dışarıya açılmış bir penceredir. İdare heyetinin faaliyetleri, hesap işleri raporlarını ilgililere yazılı olarak bildirmeyi,¹⁵ ve Finlandiya Cemaati İslamiye’yi ziyaret eden devlet adamları hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır¹⁶. Yayın hayatına devam eden “*Mahalle Haberleri*”nin tüm eski sayıları Suomen Islamilainen Seurakunta (Finlandiya İslam Cemaati) Başkanı tarafından Finlandiya Ulusal Arşivi’ne bağışlanmıştır¹⁷. Mahalle Haberleri’nin devamlı bir yayın hayatı bulunmamaktadır. Zaman zaman çıkan Mahalle Haberleri Cemaatin bütçesine göre yılın belirli zamanlarında çıkmaktadır.

¹¹ Naile Binark, “Finlandiya’da Kurulmuş Olan Cemiyetler”, *Kazan Dergisi*, Yıl: V, Sayı:15, 1975, s. 2-3.

¹² Binark, agm, 870. Ayrıca paranın temini için yapılan teşebbüsler ve yardımda bulunan müessese ve kişilerin adları için Bkz. Mahalle Haberleri, 1960, Sayı:23/24; Pakistan Hükümeti’nin 5.000 İngiliz sterlini yardımda bulunacağı açıklaması Finlandiya’daki Türkleri, sevinçle karşılanmıştır. M.Z. Hızaloğlu, “Finlandiya’da Yaşayan Müslümanlar”, *Türk Yurdu*, Sayı:276, Ağustos 1959, s. 26.

¹³ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) 030.01.124.793.4.

¹⁴ Reşit Rahmeti Arat, “Finlandiya Türkleri”, *Türk Kültürü Dergisi*, I (6) s.21; Bülent Kutlu, “Türk Dünyası Dergilerinin Kronolojik Tarihçesi”, *Kalagay Dergisi*, Sayı:49, s. 22-24.

¹⁵ Arat, “Finlandiya Türkleri”, *Türk Kültürü Dergisi*, s. 21.

¹⁶ *Mahalle Haberleri*, Prezident Martti Ahtisaarini Kotlau, no:14, Eylül 2009, s.6; Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün ziyareti için: *Mahalle Haberleri*, no:13, Aralık 2008, s.2-3; İKÖ Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu’nun ziyareti *Mahalle Haberleri*, no:13, Aralık 2008, s. 3.

¹⁷ Okan Daher, “Yıllar Aşa”, *Mahalle Haberleri*, Ekim 2004, s. 1; Suomen Islam- Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati Başkanı Okan Daher ile yapılan mülakat, Helsinki, 30 Mart 2011.



Finlandiya Hükümeti, Türk Halk Mektebi Cemiyetinin 8 Kasım 1930 yılında nizamnamesini¹⁸ (Tüzük) kabul etmiştir. Ancak bu mektep hemen açılamamıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri de mektepteki çocuklara verilecek eğitim dilinin Arapça mı Türkçe mi olacağı meselesidir. Bu meselenin dolayısı Z.I.Ahsen Böre, Finlandiya İslam Cemaati'ne çeşitli mektuplar yazarak Cemaatin desteğini istemiş ve Türk Halk Mektebi Cemiyetine üye olmalarını istemiştir. Hatta Ahsen Böre¹⁹, zaman zaman ağır cümleler kullanarak kızgınlığını belirtmiş bazen de yalvaracak derecede ifadeler yer vererek bir an önce Türk Halk Mektebinin açılmasını istemiştir.

Finlandiya'nın Tampere şehrinde bulunan tüccar Z.I. Ahsen Böre'nin Türk Halk Mektebinin açılması için büyük gayretleri olmuştur. Ahsen Böre, Türk Halk Mektebi başkanı olarak T.C. Maarif Vekâletine bir mektup yazarak, "*Finlandiya imamı ve Musa Carullah gibilerinin Finlandiya'daki zengin Türkler üzerinde nüfuzlarının olduğunu ve yeni harflerle mektep açmalarına izin verilmediğini*" ifade etmiş ve bunun için Ankara'dan gönüllü bir öğretmenin gönderilmesini istemiştir.

3 Mayıs 1933 tarihinde Tampere'den gelen bu mektuba 23 Mayıs 1933 tarihinde İcra Vekilleri Heyetinin almış olduğu karar ve Reis-i cumhur Gazi M. Kemal imzasıyla "*yabancı memleketlerdeki ırkdaşlarımızın talim ve terbiyesi için açılmış olan irfan müesseselerine yardım edilmesi çok ehemmiyetli ve zaruri bir mesele olduğundan bir muallimin mezun addedilerek gönderilmesi kararlaştırılmıştır*"²⁰ şeklinde cevap yazılmıştır. Türkiye bu dönemde iç ve dış sorunlarla uğraşmasına rağmen yurt dışındaki Türklerin yardım isteğine sessiz kalmamış ve gereken yardım daha sonraki yıllarda da devam ettirmiştir.

Ahsen Böre'nin Halk Mektebi'nin açılması için yıllarca çalışmasına rağmen okul ancak 1948 yılında açılabilmiştir. Bu mektep Fin ve İsveç okullarının sahip olduğu tüm haklara aynen sahip olmuş ve bu okulu bitiren çocuklar, Fin ve İsveç okullarında öğrenimlerine devam edebilmiştir. Bu okulda eğitim ve öğretim Tatar şivesiyle ve Türkiye Türkçesi ile yapılmıştır. Ayrıca mektepte çocuklara din dersleri de cemiyetin imamı tarafından verilmiştir.

¹⁸ A.Battal Taymas, *Finlandiya Cemaati İslamiyesin Kurmaya Muvaffak Olsakta Fin-Türk Mektebin Açmaya Neden Muvaffak Olmadık?*, Hameen Kirjapaino, Tampere 1943, s. 4.

¹⁹ Z.I.Ahsen Böre, (1886-1945), Aktuk'ta doğmuş, daha sonra Petersburg'a geçmiş ve burada Safiye Kemalettin hanım ile evlenmiştir. Ahsen Böre 1920 yılında Tampere'ye gelmiş ve 1922 yılında da bir işyeri açarak ticarete atılmıştır. Zamanla önde gelen tüccarlar arasına girmiştir. Gerek Türkiye'ye gerekse de Finlandiya'da çeşitli yardımlar da bulunmuştur. En önemli faaliyeti Kur'an-ı Kerimi Finceye çevirtmek olmuştur. 1945 yılında vefat etmiştir. Mezarı Helsinki'deki İslam mezarlığındadır. Hayatı için daha fazla bilgi Bkz. Baibulat, age, s.126; Ahsen Böre'nin vefatından sonra eşi Safiye hanım Ahsen Böre'nin hatıratını yayınlamıştır. Safiye Ahsen Böre, *Zinetullah İmadetdin Böre, Son Hatıra 9 Cuma 1886-1945*, Tampere 1947.

²⁰ BCA, 030.13.01.36.39.16; Bu karamame dışında, söz konusu mektebe, öğretmen gönderilip gönderilmediği hakkında kayıt yoktur. Saima Selanga Gökğöz, "Finlandiya Türkleri ve Türk Hariciyesinin Siyaseti", *Bilgi*, Sayı:48, Güz 2008, s.9; Binark, agm, s. 870.



Kazan Türkleri'nin (Kuzey Türkleri-Tatarlar) Mişer şivesi, Çağatay-Kıpçakçağından çok Oğuz-Türkmen lehçesini andırmaktadır²¹. 1969 yılına gelindiğinde veliler arasında bir kutuplaşma meydana gelmiştir. Okulda eğitim dilinin Batı uygarlığını temsil eden Türkiye Türkçesiyle mi yoksa yerel Tatar Türkçesiyle mi olması konusunda tartışma çıkmıştır. Tartışmalardan dolayı kimi veliler çocuklarını okula göndermemiştir. Böylece çocuk sayısının azalması nedeniyle 1969 yılında bu okul kapanmıştır²². Okul kapandıktan sonra, ülkenin değişik yerlerinde dağınık halde yaşayan ailelerin çocuklarına dil ve din bilgileri, milli kültür dersleri, her sene düzenlenen yaz okulunda öğretilmektedir.

Finlandiya'da yaşayan Kazan Türklerin çocuklarına A. Battal Taymas, Zakir Kadri-Saniye İffet Ugan, Semiulla Sadri, Abdulber Muhammed, Hali-fe Husnetdin, Ravza Serdengeçti, Feride Bicuri, Naile Binark ve Hamide-Önder Çaydam²³ Kazan lehçesi ve Türkiye Türkçesi öğretmiş, Türk tarihi ve genel kültür dersleri vermiştir. Eğitim faaliyetlerinde Finlandiya Türk-Tatar Cemaati Başkanlarının önemli rolü olmuştur. Başkanlar şunlardır:

Başkanlar	Göreve Başlama Tarihi	Bitiş Tarihi
Weli Ahmed Hâkimi	1925	1926
Kemal Baibulat	1926	1928
İsmail Arifullah	1928	1929
Zuhur Tahir	1929	1961
Osman Ali	1961	1982
Abdullah Ali	1982	1988
Okan Daher	1988	-

Kaynak: *Suomen Islam- Seurakunta 1925-1975, Vientipaino oy 1975, s.36.*

Finlandiya 1998 yılının başında yürürlüğe giren milli azınlıkların korunmasına ilişkin Avrupa çerçeve anlaşmasıyla bölge ve azınlık dillerine ilişkin Avrupa ana sözleşmesi onaylanmıştır. Böylece Finlandiya'daki Türk-Tatar cemaati güçlenip uluslararası korunma altına alınmıştır²⁴. Finlandiya,

²¹ Jussi Aro-Harry Halen, "Finlandiya Türk Halkları", *Dünya'da Türkler*, (Ed. Margaret Bainbridge), (çev. Mehmet Harmanlı), İstanbul 1995, s.123.;Tatar Türkleri kendi aralarında ve evlerinde de bu şive ile konuşmaktadırlar. Zuhur Tahir, "Finlandiya'daki İdil-Uralı Türkler", *İdil-Ural Kültür Mecmuası*, Yıl:1, Sayı:1, Mayıs 1955, s.20; Zuhur Tahir, *Finlandiya Türkleri*, Kirjapaino Oy., Helsinki 1955, s.2-5. Kazan Türkleri için Bkz. Abdullah Battal Taymas, *Kazan Türkleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1966, s. 132-157.

²² Atilla Jorma, "Fin-Türk Dili Üzerine," *Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt6, Ankara 1996, s. 6; TRT, Özütürk Belgeseli, Avrupa'da unutilan Türk kavimleri gün ışığına çıkıyor, Kumanlar, Karaylar, Tatarlar, Yapım-Yönetim: Neşe Sarısoy Karatay, İstanbul 2007. Finlandiya İslam Cemaati tarafından göl kıyısında Villa Traskulla adında bir yapı satın alınarak, her yıl yaz aylarında çocuklara temel dini bilgiler öğretilmekte ve çeşitli etkinlikler ile çocukların hoşça vakit geçirmeleri sağlanmıştır. Bu etkinlikler ve fotoğraflar için Bkz. Suomen Islam-Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati, *2010 Eş Raporı*, Helsinki, 2010, s. 35-37.

²³ Binark, agm, 870.

²⁴ Okan Daher, Russia and The Islamic World, *International Conference*, Moscow 24 Eylül 2009; Daher, *Konferans*, 16.01.2001.



Avrupa Birliği'nde azınlık, insan hakları ve kültür konularında etkin bir rol oynamıştır. Bu durum Finlandiya Türkleri için de olumlu gelişmelere neden olmuştur. Finlandiya Türkleri kendi gelenek ve göreneklerini yıllarca en iyi şekilde koruyarak varlığını devam ettirmiştir. Türk-Tatar toplumu, Finlandiya'nın milli azınlıkları arasında yer almaktadır.

1.2. Finlandiya Türkleri Birliği

Kültür faaliyetlerini yürütmek, milli ruh ve beraberlik fikrini genç nesillere aşılama, milli kültürü kaybetmemek gayesi ile 1935 yılında Helsinki'de "*Finlandiya Türkleri Birliği*" adında bir teşkilat vücuda getirilmiştir²⁵. Bu birlik hemen hemen her ay milli bir gece tertip ederek, bu yolda milli kültürü yaşatmak arzusunda olmuştur.

Finlandiya Türkleri Birliği Yasasında, bu birliğin amaçları şöyle sıralanmıştır:

- Finlandiya'da yaşamakta olan Türklerin ulusal duygularını uyandırmak ve kuvvetlendirmek, bunların arasında kültürü yaymak ve Türk kültürünü korumak,
- Finlandiya Türklerini birleştirmek ve temsil etmek,
- Üyeler arasında sporu yaymaktır²⁶.

Bu amaçlara ulaşmak için de birlik toplantılar yapar, konferans ve muhasebeler,²⁷ müsamereler, edebiyat geceleri tertip eder; neşriyatta bulunur, kütüphane açar; Finlandiya'nın yüksek, orta, sanat mekteplerinde okuyan Türklere yardımda bulunur; ulusal kültür işlerine kuvvet vermek için fonlar kurar, teberruatlar kabul eder ve de Türklerin yaşadıkları yerlerde ocaklar açar şeklinde belirtilmiştir. Ancak birlik Helsinki dışında herhangi bir ocak açmamış, ayrıca bu birlik Finlandiya'daki bütün Türkleri kapsamamaktadır. Sadece Tatar Türklerini kapsamaktadır.

Birlik, 1942 yılında Bildiriş adlı bir dergi çıkarmış ancak sadece bir sayı yayınlatabilmiştir.²⁸ Birlik, bunun dışında çeşitli yayınlar da yapmıştır. Örneğin Tatar şiirlerini notalarıyla birlikte "*Bizın Cırları*" (Bizim Şarkılar) adında iki ciltlik bir eser şeklinde yayınlanmıştır.

Birlik, bir yıl müddetle İdare Heyetine Başkan, altı üye ve bunlara üç ihtiyat üye seçer. Birlik, kapandığı takdirde bütün mülkü, Finlandiya'da yaşayan Türklerin ulusal kültür ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere Finlandiya

²⁵ Binark, agm s. 870.

²⁶ Bu Yasa 16 maddeden oluşmaktadır. *Finlandiya Türkleri Birliği r.y. (Suomen Turkilaisten Seura) Yasası*, Sana Basımevi Şirketi, Helsinki 1935, s. 2.

²⁷ 21 Kasım 1971 tarihinde Ramazan Bayramının ikinci günü çocuklar günü etkinliği yapılmıştır. Naile Binark, "Finlandiya Türkleri Tarafından Şeker Bayramı Münasebetiyle 21.XI.1971 Tarihinde Helsinki'de Tertiplenen Çocuklar Günü", *Kazan Dergisi*, Yıl: II, Sayı: 6, Aralık 1971-Şubat 1972, s. 55.

²⁸ Naile Binark, "Finlandiya'da Kurulmuş Olan Cemiyetler", *Kazan Dergisi*, Yıl: V, Sayı:15, 1975, s. 8.



Cemaati İslamiyesine geçer şeklinde belirtilmiştir²⁹. Böylece Birlik'in faaliyetleri denetim altına alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Hariciyesi de Finlandiya Türkleri Birliği'ni yakından takip etmiş , 1935 yılında T.C. Stockholm Elçiliği vasıtasıyla Birlik hakkında araştırma yapıp bir raporla Hariciye Vekâletine bildirilmiştir. Raporla Finlandiya Türklerinin anayurdu, ne zaman geldikleri, Birliğin amacının ne olduğu ve Latin harfleri meselesi gibi konulara değinilmiştir.

Raporda: *"Finlandiya Türkleri memleketimizden çok uzakta yaşamakta olmalarına rağmen tarihlerinin en mutlu bir çağını yaşadıklarını ve Büyük Önder Atatürk'ün gösterdiği yolda yürüyerek bütün Türk âlemiyle birlikte parlak bir geleceğe kavuşacaklarına inanıyorlar"*³⁰ ifadeleri oldukça önemlidir. Çünkü Finlandiya Türkleri, Finlandiya'nın bağımsızlığıyla Ufa merkeziyle ilişkiler kesilince artık Finlandiya Türklerinin *"Yeni Kâbe"*³¹ olarak Ankara'yı kabul ettiklerini görmekteyiz. Örneğin 1938 yılında Finlandiya Türkleri Birliği adına Başkan İbrahim Arifulla imzasıyla T.C. Stockholm Elçiliğine bir mektup yazılarak; Cumhuriyet bayramı münasebetiyle düzenlenen gecede, M. Kemal Atatürk'ün tercüme-i hali, Türk devletinin mücadele ve kuruluş tarihi, Türkiye'de başarılan inkılâbın eşsizliğinin Finlandiya'da anlatıldığı bildirilmiştir. Arifulla Bey, Türkiye'nin milli günlerinden biri olan Cumhuriyet bayramını en iyi dilekleriyle kutlamış ve dönemin yöneticilerine saygılarını bildirmiştir³².

Finlandiya Türklerinin özellikle Türkiye'ye yönelmesinde Sovyet Rusya faktörü önemli rol oynamıştır. Ayrıca Soğuk Savaşla birlikte Finlandiya Türkleri ile Tataristan arasındaki fiziksel bağ kopmuş durumdadır. Bu da Finlandiya Türklerinin Türkiye'ye yönelmesine ve Türkiye'yle ilişki kurmalarını bir nevi zorunlu hale getirmiştir. Özellikle Sovyetlerin dağılmasından sonra Finlandiya Türkleri ile Tataristan arasındaki bağ yeniden güçlenmiş ve ziyaretler artmıştır. Ayrıca Finlandiya Türkleri kültürel ve dini hizmetler için artık Türkiye'den ziyade Tataristan'ı tercih etmektedirler. Özellikle ders kitaplarının ve din görevlilerinin Tataristan'dan getirilmesi Finlandiya Türklerinin, Türkiye'den ziyade Tataristan'ı tercih ettiklerini göstermektedir.

²⁹ Finlandiya Türkleri Birliği, s. 2-7.

³⁰ BCA, 490.01.605.93.3, s. 3. Raporun ekinde Finlandiya Türkleri Birliği Yasası da bulunmaktadır.

³¹ Gökgöz, agm, s. 1.

³² Yöneticiler: M. Kemal, Başbakan ve Fevzi Çakmak'ın isimleri geçmektedir. BCA, 030.10.197.350.19.



2. TAMPEREEN ISLAMILAINEN SEURAKUNTA (TAMPERE CEMAATI İSLAMİYESİ)

Finlandiya’da yaşayan Türkler sadece başkent Helsinki değil Finlandiya’nın dört bir yanına dağılmıştır. Finlandiya’nın önemli şehirlerinden biri olan Tampere, Türklerin yoğun olduğu şehirlerden birisidir. Başkent Helsinki’den sonra Türklerin en yoğun olduğu şehir Tampere’dir. Tampere’de yaşayan Müslümanların en büyük istekleri şehir merkezinde ibadet edebilecekleri bir yer satın almak olmuştur. Amaçları dillerini, dinlerini ve kültürlerini korumaktır. 1 Mayıs 1941 yılında bu mesele yeniden gündeme gelmiş ve derhal bir yer satın alınmasına karar verilmiştir. Bir komisyon oluşturularak para toplama süreci başlatılmıştır. Finlandiya’nın diğer şehirlerini de kapsayan faaliyetler neticesinde toplanan para 1.188.000 mark idi³³. Bu paranın büyük bir kısmını Ymar Sali bağışlamıştır. 30 Kasım 1942’de kongre toplanmış ve 10 Nisan 1943 yılında resmen Tampere Cemaati İslamiyesinin kurulduğu ilan edilmiştir³⁴. Ymar Sali cemiyetin ilk başkanı seçilmiştir ve bu görevi 1951’e kadar sürdürmüştür. 1951’den 1983’e kadar Semiulla Wafin başkanlık yapmıştır. Daha sonra başkanlık görevini Esad Baibulat üstlenmiştir.

Tampere Cemaati İslamiyesinden önce kurulan “*Tampereen Turkkilainen Yhdistys*” (Tampere Türkleri Birliği) önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Nitekim kurulduktan sonra Türkiye ile hemen ilişkiye geçmişlerdir. Türkiye’de Ülkü Mecmuası idaresine 29 Eylül 1937 yılında yazılan mektupta Tampere Türkleri Birliği’nin kurulduğunun ve amacının; “*Tampere’de yaşayan Türkleri bir araya toplayarak, elbirliğiyle mecburi tahsil yaşında olan çocuklara milli ve dini terbiye vermek, milli edebi gecelerde konferanslar vermek, üyelerini Türk medeniyeti, tarihi ve Türk illerinin şimdiki siyasi, medeni ve iktisadi durumlarıyla tanıştırmak aralarında milli birlik ve sosyal bir ahenk vücuda getirmeye çalışmaktır*”³⁵ şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca Ülkü Mecmuası idaresinden kurumun maddi ve manevi zayıflığından, milli matbuatın olmaması nedeniyle Ülkü Mecmuası’nın kendilerine gönderilmesini istemişlerdir.

Tampere Türkleri Birliği’nin yayın isteği Stockholm Elçiliği tarafından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine iletilmiştir. CHP Genel Sekreterliği de bu durumu T.C. Stockholm Elçiliği’ne bildirmiş ve Tampere Türkleri hakkında bilgi istemiştir. Elçilik, Tampere Türkleri Birliği hakkında CHP Genel Sekreterliğine göndermiş olduğu raporda Birliğin üyelerinin Türkiye vatandaşı olmadığını ancak Müslüman olduklarını ve diğer Fin-

³³ Komisyon üyeleri: Ymar Sali, Zinnetullah Wafin, Semiulla Wafin, Neuman Nasibulla, Ymar Nasibulla, ve Cemaletdin Baibulat. Toplanan parayla Tampere’de cemiyet için iki katlı bir bina satın alınmıştır. Bu yapı hala cemiyetin merkezidir.

³⁴ Baibulat, age, s. 30-34.

³⁵ Mektup, Reis G. Nurtasin imzası ile gelmiştir. BCA, 490.1.1066.1089.1, s. 4.



landiya Türkleri gibi Türkiye'ye karşı yakınlık ve alaka gösterdiklerini bildirmiştir. Ayrıca Ülkü Mecmuasının mevzubahis kuruma gönderilmesinde bir mahzur bulunmadığı yazılmıştır.³⁶ Stockholm Elçiliği'nden gelen bu yazı üzerine Tampere Türklerine Ülkü Mecmuası gönderilmiştir. Finlandiya Türkleri eğitim ve kültür faaliyetlerine büyük önem vermiştir. Türkiye'den gönderilen dergi ve kitaplar Finlandiya Türkleri'nin ana merkez binasının kütüphanesinde hala mevcuttur. Ayrıca Finlandiya Türkleri'nin önde gelen kişileri de kütüphaneye kitap bağışında bulunmuşlardır.

3. JARVENPAA CEMİYETİ

Türklerin yaşadığı bir başka şehir ise Jarvenpaa'dır. 1942 yılında Jarvenpaa'da yaşayan Müslümanlar kendi aralarında para toplayarak büyük bir arsa satın almışlardır. Ancak bu arsada bir binanın yapılması için Finlandiya'da yaşayan Tatar Türklerine müracaat edilmiş ve alınan yardımlarla Jarvenpaa'daki bina yapılmıştır. Bina iki katlı olup, birinci kata birkaç basamak merdivenle çıkılan kapısı ve kapıdan girince hol, solda büyük bir salon-mescit, sağda iç içe iki odası mevcuttur. Arka tarafında mutfak vardır. Bu iki oda sınıf olarak kullanılmaktadır. İkinci kat çatı katı olup, içerden çıkılan merdivenle bağlıdır.³⁷

İkinci Dünya Savaşında sırasında esir düşen Orta Asya'daki Türklerden bazıları Finlandiya'ya gönderilmiştir. Bunlar sivil esir olup Finlandiya'nın çeşitli yerlerine gönderilmiştir. Daha sonra Finlandiya Türkleri Cemiyeti bu esirlerin hepsini toplayarak, Jarvenpaa'ya getirmiş ve burada yaşayan ailelere dağıtmıştır. Bu sivil esirlerin bütün ihtiyaçları, yerleştirilen aileler tarafından iki yıl karşılanmıştır. Jarvenpaa Cemiyeti çocuklara din ve dil dersleri verilmesi, çocukların spor yapabilmelerinin yanı sıra kültürel faaliyetler de sunmaktadır.

Finlandiya'nın çeşitli şehirlerinde yaşayan Tatar Türkleri çeşitli etkinlikleriyle Tatarları Finlere tanıtmak amacıyla ilk kez Mayıs 1974 yılında Jarvenpaa şehrinde Belediye başkanı başta olmak üzere 100'e yakın Finlinin katıldığı bir etkinlik düzenlenmiştir³⁸. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle Finlandiya'da yaşayan Finlandiya Türkleri para ve eşya yardımıyla bulunmuşlardır.³⁹ Bu hareketleri Türkiye'de büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır.

³⁶ BCA, 490.1.1066.1089.1.

³⁷ Abdulhak Safiulla, "Jarvenpaa Cemiyeti (Finlandiya)", *Kazan Dergisi*, Yıl: V, Sayı:14, 1975, s. 42-43.

³⁸ Abdulhak Safiulla, "Finlandiya'da Jarvenpaa Şehrindeki Kültür Bayramı", *Kazan Dergisi*, Yıl: IV, Sayı:12, 1974, s. 57.

³⁹ Finlandiya'dan Muhtelif Haberler, *Kazan Dergisi*, Yıl: V, Sayı:14, 1975, s. 43.



4. YOLDUZ (YILDIZ) SPOR KULÜBÜ

Finlandiya’da spora büyük önem verildiğinden dolayı Tatar Türkleri 1945 yılında Yolduz Spor Kulübünü kurmuşlardır. Bu kulüp çeşitli spor dallarına ilgi göstermektedir. Bunlardan bazıları; futbol, tenis, ping-pong, buz hokeyi, binicilik, dans gibi etkinliklerdir⁴⁰.

Bu kulübün en önemli dallarından birini futbol oluşturmaktadır. İlk önce Altın Orden olarak kurulun takım daha sonra Yolduz olarak değiştirilmiştir. Altın Orden takımının çekilmiş fotoğraflarına baktığımızda formalarının üzerinde “AO” (Altın Orden) ve ay yıldız işareti bulunmaktadır. Günümüzde Yolduz Kulübünün Başkanlığını Gölten Bedretdin, Kâtipliğini Fide Hairulla ve haznedarlık görevini Sinan Imaditdin yapmaktadır.

Yolduz Kulübü yılın belirli aylarında A4 boyutunda tek sayfalık ve zaman zaman renkli olarak bir broşür de yayınlarak faaliyetleri hakkında bilgiler vermektedir. Bu kulüpte bulunan tüm üyeler Tatar Türkleridir. Bu kulüp içerisinde önemli sporcular da yetişmiştir.

5. FİNLANDIYA’DA İSLÂMİYET

Finlerin İslâmiyet’le tanışmaları Çarlık Rusya’nın hâkimiyeti altında bulundukları yıllara (1809-1917) rastlamaktadır⁴¹. Kazanlı Tatar Türkleri, İsveç ve Rusya’nın egemenliği altında uzun bir süre muhtariyetle idare edilmiş olan Finlandiya’ya Çarlık Rusyası döneminde, 1800’lerin yarısında ve 1900’lerin başında, bugünkü Tataristan’ın Kazan şehrinin batı kısmına düşen Nijninovgorod (Grokiy) vilayetinin Sergeç ilçesinin Yanapar (Aktok) köyünden, ticaret amacıyla gelmiş ve zaman içinde Finlandiya’ya yerleşmişlerdir.⁴² Finlandiya’ya yerleşen Mişer Tatarları Sünni Müslüman olup Nijninovgorod vilayetinin çeşitli köylerinden göç etmişlerdir.

Çarlık Rusyası idaresinde bulunan Finlandiya’da ticaret ve seyyar satıcılıkla uğraşan Tatar asıllı Müslümanlardan ayrı olarak, Rus ordusunda görev yapan Müslüman askerlerle merkezden gönderilen birtakım Müslüman memurlar da Finlandiya’nın çeşitli yerlerine dağılmışlardı. Bunlardan bazıların vefatı üzerine 1870 yılında Helsinki’de bir İslam Mezarlığı ihdas edilmiştir⁴³.

1830 yılından beri Finlandiya’da bir İslam Cemaati’nin mevcut olduğu bilinmektedir. O tarihte Finlandiya, Çarlık Rusyasına bağlı olup Dukalık olarak idare edilmekteydi. Bu sebeple de İslam Cemaati, Şimal Türklerinin dini işlerini idare eden Ufa şehrindeki “Müslümanların Merkez-i Diniye Neza-

⁴⁰ Binark, agm, s. 871.

⁴¹ Abdurrahman Kaya, “Ülkede İslamiyet”, *İslam Ansiklopedisi*, XVII, İstanbul, 1998, s. 113

⁴² Binark, agm, s.869; Bu köylerin listesi için Bkz. Baibulat, age, s. 19

⁴³ Kaya, agm., s. 113.



retine" bağlı olup, o zamanki Muhtar (otonom) Finlandiya Hükümeti tarafından tasdik edilmemiş⁴⁴, gayri resmi olarak 1925 yılına kadar varlığını sürdürmüş ve 1925 yılında resmi bir hüviyet kazanmıştır. Finlandiya'da yaşayan Tatar Türkleri, Hristiyan toplum içinde kaybolmamak için Fin yasalarının azınlıklara tanıdığı haklardan faydalanarak kendi inançlarını ve dinlerini sürdürebilmek amacıyla dini bir dernek kurmuşlar. Soumen Muhammettilainen Seurakunta adını taşıyan bu dernek 1925 yılında resmi olarak faaliyete geçmiştir. Daha sonra da adı Soumen İslam Seurakunta olarak değiştirilmiştir. Hükümetle yapılan temaslar sonucunda Rus yönetimi sırasında Müslümanlara tahsis edilen mezarlığın resmen derneğe devri sağlanmıştır. Açılan kurslarla çocuklara ve yetişkinlere dinî bilgiler verilmesine, Kur'an öğretilmesine, ayrıca ihtiyaç duyulan temel dinî ve millî eserler bastırılmasına karar verilmiştir⁴⁵.

Finlandiya'nın bağımsızlığından sonra iki derneğin faal olduğunu görüyoruz, bunlar: Helsinki'de (1925) ve Tampere'deki (1943) İslam cemaatleridir⁴⁶. Bu dernekler hala varlıklarını devam ettirmektedirler. Finlandiya'da yaşayan Tatar-Türk derneklerinin en önemli amacı: kültürlerini, dillerini ve dinlerini korumaktır. Finlandiya'da bulunan Tatar Türkleri zaman zaman Türkiye'den imam ve öğretmen talebinde bulunmuşlardır. Örneğin Ankara-Cebeci Ortaokulu Din Dersleri Öğretmeni Ravza Serdengeçti'nin Finlandiya'da bulunan Finlandiya İslam Cemaati nezdinde iki yıl süreyle görev almasına izin verilmesi ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın isteği ile Bakanlar Kurulu kararıyla Temmuz 1965 tarihinde kararlaştırılmıştır⁴⁷. Daha sonra bu karar Ağustos 1967 tarihinde Ravza Serdengeçti'nin görevi bir yıl daha uzatılmıştır⁴⁸. Buna benzer çeşitli görevlendirmeler daha sonra da devam etmiştir.

Helsinki'de yaşayan Müslümanlar milli ve dini kimliklerini kaybetmek için ellerinden geleni yapmışlar ve hala kültürlerini, dillerini ve dinlerini unutmamak için büyük mücadele vermektedirler. Sadri Maksudi Arsal, Reşit Rahmeti Arat, Abdullah Battal Taymas ve Musa Carullah Bigi gibi ilim adamlarını davet ederek cemaate büyük katkılar sağlamışlardır⁴⁹. Sadece

⁴⁴ Naile Binark, "Finlandiya'da Yaşayan Kazan Türkleri", *Milli Kültür Dergisi*, 1 (7), Temmuz 1977, Ankara, s. 13

⁴⁵ Kaya, agm., s.113.

⁴⁶ Finlandiya'da nüfusun % 85 Lütherien mezhebine, % 1-2 Yahudiler, Müslümanlar, % 1 Ortodoks ve % 10-12 dinsizler oluşturmaktadır. Her Finlandyalı 18 yaşına geldiğinde dinsel tercihini açıkça ortaya koyma hakkına sahiptir. Ya ailesinin mezhebinde kalır ya da başka bir mezhep topluluğuna katılabilir. Niyazi Öktem, "Finlandiya'da din-devlet ilişkileri", *Cem Dergisi*, Sayı:76, Mart 1998, s. 49.

⁴⁷ BCA,030.18.01.187.45.11, s. 1.

⁴⁸ BCA, 030.18.01.210.61.10, s. 1; Konya-Cihanbeyli-Böğürdelik köyü imam-Hatibi Enver Yıldırım'ın Finlandiya İslam Cemaati nezdinde 3 yıl müddetle görev almasına izin verilmesi; Devlet Bakanlığının 24/5/1976 tarihli ve 321 sayılı yazısı üzerine, 657 sayılı kanun değişik 77.nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 13/6/1976 tarihinde kararlaştırılmıştır. BCA, 030.18.01.02.355.146.19, s. 1.

⁴⁹ Kaya, agm, s. 113



Türkiye'den veya Türk Cumhuriyetlerinden değil Hindistan'dan dahi ilim adamları çağırılmıştır. Musa Carullah'ın daveti üzerine Habibur-Rahman Shakir (Habibur-Rahman Bolgari)⁵⁰ Bombay'dan Tampere'ye gelmiştir. 1949'da Finlandiya İslâm Mecellesi adındaki aylık mecmuanın yayınına başlamıştır. 1950'de bu mecmua İslâm Mecellesi ismini almıştır. Bu mecmua Türkçe de yayımlanmıştır. Tokyo'daki Tatarların ve Türkiye'deki Müslümanların düzenli okuyabilmeleri için bu dergi buralara da gönderilmiştir⁵¹.

Finlandiya'da İslamiyet adına yapılan en büyük hizmetlerden biri de Kur'an-ı Kerimin Finceye çevrilmesi olmuştur⁵². Kur'an-ı Kerimin Finceye çevrilmesini sağlayan kişi Finlandiya'nın önde gelen Tatar tüccarlarından Ahsen Böre'dir⁵³. Ahsen Böre, Kur'an-ı Kerimi Finceye tercüme ettirmek⁵⁴ ve İslamiyeti tanıtan bazı batı neşriyatını da Finceye çevirtirerek neşretmek, umumiyetle Finler arasında İslam kültürünü tanıtmak için büyük gayretler göstermiştir⁵⁵. Georg Pimenoff Kur'anı tercüme etmeden önce Ahsen Böre'nin isteği ile Berlin'e giderek islamiyeti iyi tanıyan şahsiyetler olarak Alimcan İdrisi, Zeki Velidi Togan, Lehistan (Polonya) Müslümanlarından Dr. Yakup Şinkeviç, İranlı âlim Takizade ve Hindistanlı Ahmedi âlimi ile görüşmek istemiş ve bu arada Zeki Velidi Togan'a İslamiyet hakkında toplam 57 soru sormuş Togan bu sorulardan sadece bir kısmına cevap vermiştir. 1937 yılında Z. V.Togan Tampere şehrine gidince Pimenoff'la birkaç kez daha görüşmüştür. Kur'an Finceye çevrildikten sonra Togan şöyle bir yorumda bulunmuştur: *"Pimenoff'un Kur'an tercümesi Z. A. Böre tarafından güzel bir şekilde neşredildi. Fince bilen bilginlerin anlattıklarına göre bu tercüme Kur'anın Avrupa dillerine yapılan tercümelerinin en iyilerindendir"*⁵⁶.

⁵⁰ 1903 yılında Tataristan'ın Bolgar şehrinde dünyaya gelen Habibur-rahman Şâkir, önce Kazan'da daha sonra Taşkent'te okudu. Sovyet döneminde hapse atıldı. Bir Rus'un yardımıyla hapisten kaçıp Afganistan'a gitti. Orada kendine pasaport verildi. Shakir ismini de Afganistan'da aldı. Daha sonra Peşaver'e gitti. 1947 yılında Bombay'dan Finlandiya'nın Tampere şehrine göç etti. Bu sıralarda İslâm dünyasında hürmet gören bir din âlimi olarak tanındı. Tatarca, Türkçe, Arapça, Farsça ve Urduca bilmekteydi. Habibur-rahman 1974 yılında Tampere'de vefat etmiş, Helsinki Müslüman mezarlığında yatmaktadır. Hamide Çaydam (Habiburrahman Şâkir'in kızı) ile yapılan mülakat, Helsinki, 31 Mart 2011.

⁵¹ Çaydam ile mülakat.

⁵² XVIII. yüzyıl sonlarına doğru İbrance'nin insanlığın ana dili olduğu yolundaki geleneksel görüşe karşı çıkan Pehr Malmström, 1791'de Latince tercümesiyle birlikte bir Kur'an metni basmaya başladı; fakat iki ciltten sonrasını çıkarmaya ömrü yetmedi. Ali Köse, "Finlandiya'da İslam Araştırmaları", İslam Ansiklopedisi, XVII, İstanbul, 1998, s.114.

⁵³ Ahsen Böre, 1886-1945. Z.Ahsen Böre, Aktukta doğdu, 1916 yılında Safiye Kemalettin Petersburg'da tanışıp evlendiler. 1920 yılında Tampere şehrine göç etti ve 1922 yılında bir tekstil firması açarak ticari hayata başladı. Z. A. Böre'nin en büyük amacı Fin-Türk Mektebini açmak ve Kur'anı Finceye tercüme ettirmektir. Mekteb için büyük bir maddi destek yapmasına rağmen okul açamadı. Bu okul ancak 1948'de açılabilir. Kur'anın Finceye tercüme ettirilmesi gerek Türkiye'de gerekse de Finlandiya'da yankı uyandırmış bu tercümeden dolayı hem Türkiye'den hem de Finlandiya'dan teşekkür yazıları almıştır. Baibulat, age, s. 127-130

⁵⁴ Kılıcı Mehmet Kideys, "Finlandiya'da İslamiyet", *Sebilürreşad*, 3 (61), Ekim 1949, s. 176.

⁵⁵ Zeki Velidi Togan, *Hatıralar*, Tan Matbaası, İstanbul 1969, s. 561-562

⁵⁶ Togan, *Hatıralar*, s.589-592. Z. V. Togan hatıralarında Georg Pimenoff için sayfa: 562'de lise hocası ifadesini kullanırken hatıratın bir başka sayfasında (s.589) Prof. Pimenoff ifadesini kullanmıştır.



1942 yılında Kur'anın tercümesi⁵⁷ bitince bu tercümelerden birer adet Finlandiya Cumhurbaşkanı Risto Ryti ve Mareşal Mannerheim'e de takdim edilmiştir. Mareşal Mannerheim de bu tercümeden dolayı teşekkürünü bir mektupla bildirmiştir⁵⁸. Kur'an'ın Fince tercüme edilmesi Fin basınında da geniş yankı bulmuştur.

Finlandiya Türkleri, Türkiye'de meydana gelen olaylara da sessiz kalmamışlardır. Fin Türklerinden Ahsen Böre, 1939'da Türkiye'de meydana gelen depremten dolayı "*Finlandiya'da olan Müslümanların yüreklerini sızlatmış ve sızlatmaktadır*" ifadesini kullanmıştır. Bu depremten dolayı Fin Kızılağaç Cemiyeti vasıtasıyla 5 bin Fin markka yardımında bulunmaya çalışmıştır⁵⁹. Yine Ahsen Böre, Türk Maarif Cemiyetine de yardımda bulunmuştur.

Finlandiya'da İslam adına yapılan önemli çalışmalardan biri de Musa Carullah Bigi (Bigiyef)'nin "*Ozın Könnerde Ruza*"⁶⁰ (Uzun Günlerde Ramazan) adlı eseridir ve bu eserden ayrı olarak başka eserler de kaleme almıştır.

Finlandiya'da yaşayan Müslümanlar, Finlandiya'nın çeşitli şehirlerinde Helsinki, Tampere, Turku gibi şehirlerde açtıkları mescitlerde dini görevlerini yerine getirmeye çalışmışlardır.

5.1. İslam Mezarlığı (Islamilainen Hautausmaa)

Çarlık Rusyası döneminde bir otonom olan Finlandiya, burada yaşayan Müslüman memurlar ve bir takım Müslüman askerler ülkenin çeşitli yerlerine dağılmışlar ve bu Müslümanlardan bazılarının vefatı üzerine Helsinki'de 1870 yılında bir İslam mezarlığı tahsis edilmiştir. Finlandiya bağımsızlığını kazandıktan sonra Finlandiya'da bulunan Müslümanlar da hemen devreye girerek Rus yönetimi sırasında kendilerine tahsis edilen mezarlığın resmen derneğe devri sağlanmıştır⁶¹. Bu mezarlık Helsinki şehir merkezinde ve Finlandiya İslam Cemaati (Suomen Islam Seura-Kunta) Dernek binasına da oldukça yakındır.

Helsinki'de bulunan mezarlık ilk başta 1.724 m2 iken daha sonra bu mezarlığa bitişik olarak 1951 yılında Finlandiya Hükümeti tarafından İslam azınlığına 2.171 m2 ⁶² toprak uygun bir fiyatla satılmıştır. Böylece Helsinki'de İslam mezarlığının büyüklüğü 3.895 metrekare olmuştur.

⁵⁷ Kur'anın tercümesi İngilizceden Finceye tercüme edilmiştir. Bu tercümenin ikinci sayfasında Kustantaja: Z.İ Ahsen Böre yazmaktadır. Ayrıca Ahsen Böre bu tercümenin ilk sayfalarında bir takdim yazısı da kaleme almıştır. Bu tercüme 799 sayfadan oluşmaktadır ve içindekiler kısmı da hazırlanmıştır.

⁵⁸ Baibulat, age, s.130-135. Mektubun orijinali için Bkz. Ekler kısmı; *Aamulehti Gazetesi*, Koraan Kaannetaan suomeksi (Kur'an-ı Kerim Finceye çevriliyor), 16.10.1936; *Vaasa Gazetesi*, 12.01.1942. Yine dünyanın çeşitli yerlerinden tebrik yazıları gelmiştir. Böre, age, s. 8-17.

⁵⁹ Kızılay Arşivi, Kutu:1415, Belge No:6, 04.01.1940; Böre, age, s. 142.

⁶⁰ Baibulat, age, s. 94.

⁶¹ Kaya, agm, s. 113.

⁶² Tahir, age, s. 5.



İkinci Dünya savaşında Finlandiya Türkleri de Fin ordusuna katılmıştır. Şehit olan toplam 10 kişi olmuştur⁶³. Bu kişiler şunlardır:

	Doğum	Ölüm
Feyez Kajenuk	08.10.1914	20.12.1939
Hasan Abdurrahim	13.02.1914	05.03.1940
Samiulla Asis	20.10.1912	27.08.1941
Taufik Fathullah	09.08.1918	10.08.1940
Enver Salah	05.02.1918	31.08.1941
Gaijar Nasrettdin	28.04.1925	12.09.1942
Siaetdin Samlihan	16.01.1912	15.09.1942
Feizi Ali	11.07.1919	26.09.1942
Haidar Nisametdin	28.04.1925	12.09.1942
Zia Samlihan	?	?

İkinci Dünya savaşına kadın ve erkeklerin yanı sıra çocuklar da katılmıştır⁶⁴. Savaşın sonra şehit olanlar için Helsinki şehir merkezinde bulunan İslam mezarlığında bir anıt yaptırılmıştır. Bu anıtın üzerinde ay yıldız işareti ve “*Pro-Finlandia 1939-1944*” yazısı bulunmaktadır. Helsinki’de bulunan İslam mezarlığındaki tüm Mezarların üstlerinde ay yıldız bulunmaktadır. Bazı mezarların üst kısımlarında ise kavuk şeklinde mermer taşlarını görmektediriz. İslam mezarlığının yanında Hristiyan ve Yahudi Mezarlığı da bulunmaktadır. Yahudi Mezarlığı oldukça küçük bir alanı kaplamaktadır. Yahudi mezarlığındaki mezar taşlarının üstünde Museviliğe özgü işaretler bulunmaktadır. Hristiyan Mezarlığı ise en büyük alanı kaplamaktadır. Aynı zamanda Hristiyan Mezarlığı içerisinde bir kilise ve İkinci dünya savaşında ölen Fin askerlerin mezarları bulunmaktadır.⁶⁵

Helsinki İslam mezarlığında Türkiye’den göç edip İkinci Dünya Savaşı’na Finlandiya ordusuna katılan ve gazi olan Osman Ali Soukkan’ın da (D.01.05.1903-Ö.29.04.1975) mezarı bulunmaktadır. Bunun yanında T.C. Fahri Başkonsolosluğu yapmış olan Enver Samaletdin de burada yatmaktadır.

Finlandiya İslam Cemaati’nde şu heyet kabristan işleri ile ilgilenmektedir: Okan Daher, Atik Ali, Haris Bedrettdin, Raif Hairulla, Behiye Sameletdin⁶⁶.

⁶³ Suomen İslam- Seurakunta 1925-1975, *Vientipaino oy 1975*, s.36; Hayrettin Gülecyüz, Finlandiya’da şehit olanların 18 olduğunu iddia etmektedir ancak bu doğru değildir. Toplam 10 kişi şehit olmuştur. Hayrettin Gülecyüz, “Finlandiya’da 1200 Türk”, *Hayat Dergisi*, Sayı:2, 11 Ocak 1982.

⁶⁴ Bu çocuklardan biri de Fazlulla Fethulla’dır. Suomen İslam-Seurakunta, *VETERAANITEOS*, Jyväskylä 2006, s. 109.

⁶⁵ 2011 yılında mezarlık bizzat gezilip görülmüştür.

⁶⁶ Suomen İslam- Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati, *2010 Eş Raporu*, Helsinki 2010, s.3; Suomen İslam- Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati, *1992 Eş Raporu*, Helsinki 1992, s. 5



Şehitler Gününde de Finlandiya İslam Cemaati şehitliği ziyaret etmekte ve çiçekler bırakmaktadır. Helsinki’de bulunan İslam Mezarlığı sadece Finlandiya İslam Cemaati üyelerine aittir. Bu cemaate üye olmayan kişilere mezarlık verilmemektedir. Özel bir durum olduğu takdirde Cemaat müteveli heyeti kararlaştırmaktadır.

Helsinki İslam Mezarlığı dışında Tampere ve Turku (Åbo)’da da Müslümanlara ait mezarlıklar bulunmaktadır.

SONUÇ

Finlandiya’nın bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte Osmanlı Devleti’nin Moskova Büyükelçisi Galip Kemali Söylemezoğlu’nun faaliyetleri neticesinde Çarlık Rusyası döneminde olduğu gibi Fin Türkleri, Finlandiya’da kalmaya devam etmiştir. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Fin Türkleriyle Tataristan arasındaki ilişki, Sovyetlerden ötürü çok sınırlı kalmıştır. Bu nedenle Fin Türkleri yönlerini Türkiye’ye çevirmişlerdir. Türkiye, Mustafa Kemal Atatürk’ten itibaren Finlandiya Türklerine eğitim, din ve kültürel konularda malzeme yardımı (kitap, dergi vs), din görevlisi ve öğretmen göndermeyi ihmal etmemiştir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra başlayan Soğuk Savaş dönemi Fin Türklerinin daha da Türkiye’ye yönelmelerine neden olmuştur. Fakat Soğuk Savaşın bitmesiyle Fin Türkleri, Türkiye’ye olan ilgileri devam etmesine rağmen asıl ilgileri Tataristan’a olmuştur. Bu durumu Fin Türklerinin eğitim faaliyetlerinde de görmek mümkündür. Örneğin Fin Türkleri daha önce çocuklarını Türkiye Türkçesiyle eğitirken günümüzde Tatar Türkçesiyle eğitim verilmektedir. Ayrıca din görevlileri Tataristan’dan gelmektedir. Fakat buna rağmen Türkiye’ye olan ilgi devam etmektedir.

Avrupa’nın kuzeyinde bulunan Finlandiya Türkleri; Türkiye-Finlandiya-Tataristan halkları arasında mevcut kültürel, sosyal ve ticari ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’nin Avrupa Birliği sürecinde Finlandiya’nın Türkiye’ye destek vermesinde Finlandiya Türkleri büyük katkı sağlamaktadırlar. Finlandiya’ya çeşitli ziyaretlerde bulunan Türk ve Tatar devlet adamları Finlandiya Türklerini ülke ilişkilerinde bir köprü olarak görmektedir. Finlandiya’nın çeşitli şehirlerinde yaşayan Fin Türkleri sayılarının azlığına karşın dillerini, dinlerini ve milli kültürlerini korumaya devam ettirmektedirler.

Türk-Fin ilişkileri, iki milletin aynı dil grubundan ve aynı kültür kökenine sahip olması ilişkiler açısından sağlam bir temel hazırlamıştır. Bu temel oluşmasında Finlandiya Türkleri de önemli rol oynamıştır. Ayrıca Finlandiya’daki Türk-Tatar Toplumu, Türk ve Türkiye imajının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlamaktadır.



BİBLİYOGRAFYA

Arşivler

-Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

-Kızılay Arşivi

Kitap ve Makaleler

- Arat, "Reşit Rahmeti, Finlandiya Türkleri", Türk Kültürü Dergisi, I (6).
- Aro, Jussi -Halen, Harry, "Finlandiya Türk Halkları", Dünya'da Türkler, (Ed. Margaret Bainbridge), (çev. Mehmet Harmancı), İstanbul 1995.
- Ayda, Adile, Sadri Maksudi Arsal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991
- Baibulat, Muazzez, TampereenİslamilainenSeurakunta: JuuretjaHistoria, Tampera İslam Mahallesi: Nigızı ve Tarihi, TheTampereİslamicCongregation: TheTootsand Historia, Jyvaskyla 2004.
- Binark, Naile, "Finlandiya Türkleri Tarafından Şeker Bayramı Münasebetiyle 21.XI.1971 Tarihinde Helsinki'de Tertiplenen Çocuklar Günü", Kazan Dergisi, Yıl: II, Sayı: 6, (Aralık 1971-Şubat 1972)
- Binark, Naile, "Finlandiya'da Kurulmuş Olan Cemiyetler", Kazan Dergisi, Yıl: V, Sayı:15, 1975.
- Binark, Naile, "Finlandiya'da Yaşayan Kazan Türkleri," Türkler Ansiklopedisi, XX.
- Binark, Naile, "Finlandiya'da Yaşayan Kazan Türkleri", Milli Kültür Dergisi, 1 (7) , Temmuz 1977.
- Böre, Safiye Ahsen, ZinetullahİmadetdinBöre, Son Hatıra 9 Cuma 1886-1945, Tampere 1947.
- Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ziyareti için: Mahalle Haberleri, no:13, (Aralık 2008).
- Daher, Okan, "Finlandiya'daki Tatar Türkleri, Cemaatimizin Türkiye ve Tataristan'la İlişkileri", Başkent Üniversitesi, Konferans, 16.01.2001.
- Daher, Okan, "Yıllar Aşa", Mahalle Haberleri, (Ekim 2004).
- Daher, Okan, RussiaandTheİslamic World, International Conference, Moscow 24 Eylül 2009.
- Devlet, Nadir "Mişerler", Kazan Dergisi, Sayı:10, Yıl: III, Aralık 1973.
- Finlandiya Türkleri Birliği r.y. (SuomenTurkkilaistenSeura) Yasası, Sana Basımevi Şirketi, Helsinki 1935.
- Finlandiya'dan Muhtelif Haberler, Kazan Dergisi, Yıl: V, Sayı:14, 1975.
- Gökgöz, Saim Selanga, "Finlandiya Türkleri ve Türk Hariciyesinin Siyaseti", Bilig, Sayı:48, (Güz 2008).
- Güleçyüz, Hayrettin, "Finlandiya'da 1200 Türk", Hayat Dergisi, Sayı:2, 11 Ocak 1982.
- Hamide Çaydam (Habiburrahman Şâkir'in kızı) ile yapılan mülakat, Helsinki, 31 Mart 2011.
- Hızaloğlu, M.Z, "Finlandiya'da Yaşayan Müslümanlar", Türk Yurdu, Sayı:276, Ağustos 1959.
- İKÖ Genel Sekreteri Ekmeleddinİhsanoğlu'nun ziyareti Mahalle Haberleri, no:13, (Aralık 2008).
- Jorma, Atilla, "Fin-Türk Dili Üzerine," Türk Dilleri Araştırmaları, Cilt:6, Ankara 1996.
- Kaya, Abdurrahman, "Ülkede İslamiyet", İslam Ansiklopedisi, XVII, İstanbul, 1998.
- Kıdeys, Kilisli Mehmet, "Finlandiya'da İslamiyet", Sebilürreşad, 3 (61) , (Ekim 1949)
- Köse, Ali, "Finlandiya'da İslam Araştırmaları", İslam Ansiklopedisi, XVII, İstanbul, 1998.
- Kutlu, Bülent, "Türk Dünyası Dergilerinin Kronolojik Tarihçesi", Kalgay Dergisi, Sayı:49.
- Mahalle Haberleri, "MetrikaDaftarlare Milli Archivta Saklanacak" no:11, Aralık 2007.



- Mahalle Haberleri, Prezident Martti Ahtisaarini Kotlau, no:14, (Eylül 2009).
- Nadirov, İlbaris, "Finlandiya Tatarları II," (Akt: M. Yasin Kaya), Türk Dünyası Kültür Dergisi, Sayı:227, (Kasım 2005)
- Öktem, Niyazi, "Finlandiya'da din-devlet ilişkileri", Cem Dergisi, Sayı:76, Mart 1998.
- Safiulla, Abdulhak, "Finlandiya'da Jarvenpaa Şehrindeki Kültür Bayramı", Kazan Dergisi, Yıl: IV, Sayı:12, 1974.
- Safiulla, Abdulhak, "Jarvenpaa Cemiyeti (Finlandiya)," Kazan Dergisi, Yıl: V, Sayı:14, 1975.
- Soumenİslam-Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati, 2010 Eş Raporu, Helsinki, 2010.
- Suomenİslam- Seurakunta 1925-1975, Vientipaino oy 1975.
- Suomenİslam- Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati Başkanı Okan Daher ile yapılan mülakat, Helsinki, 30 Mart 2011.
- Suomenİslam- Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati, 1992 Eş Raporu, Helsinki 1992
- Suomenİslam- Seurakunta-Finlandiya İslam Cemaati, 2010 Eş Raporu, Helsinki 2010.
- Suomenİslam-Seurakunta, VETERAANITEOS, Jyväskylä, 2006.
- Tahir, Zuhur, "Finlandiya'daki İdil-Uralı Türkler", İdil-Ural Kültür Mecmuası, Yıl:1, Sayı:1, Mayıs 1955.
- Tahir, Zuhur, Finlandiya Türkleri, Kirjapaino Oy., Helsinki 1955.
- Taymas, Abdullah Battal, Ben Bir Işık Arıyordum (Kızıl Dünya), İstanbul 1962.
- Taymas, A.Battal, Finlandiya Cemaati İslamiyesin Kurmaya Muvaffak Olsakta Fin-Türk Mektebin Açmaya Neden Muvaffak Olmadık?, Hameen Kirjapaino, Tampere 1943.
- Taymas, Abdullah Battal, Kazan Türkleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1966.
- Taymas, Abdullah Battal, Musa Carullah Bigi, M.Sıralar Matbaası, İstanbul 1958.
- Taymas, Abdullah Battal, Rus İhtilalinden Hatıralar, (2. Baskı), Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1968.
- Togan, Zeki Velidi, Hatıralar, Tan Matbaası, İstanbul 1969.
- TRT, Özü Türk Belgeseli, Avrupa'da unutilan Türk kavimleri gün ışığına çıkıyor, Kumanlar, Karaylar, Tatarlar, Yapım-Yönetim: Neşe Sarısoy Karatay, İstanbul 2007.



EKLER

Ek-1 Finlandiya Türklerinin Ana Merkez Binası



Kaynak: Evren Küçük Arşivi (E.K. Arşivi)

Ek-2 Finlandiya Türklerine Ait Mezarlığın Arka Kapısı



Kaynak: E.K. Arşivi



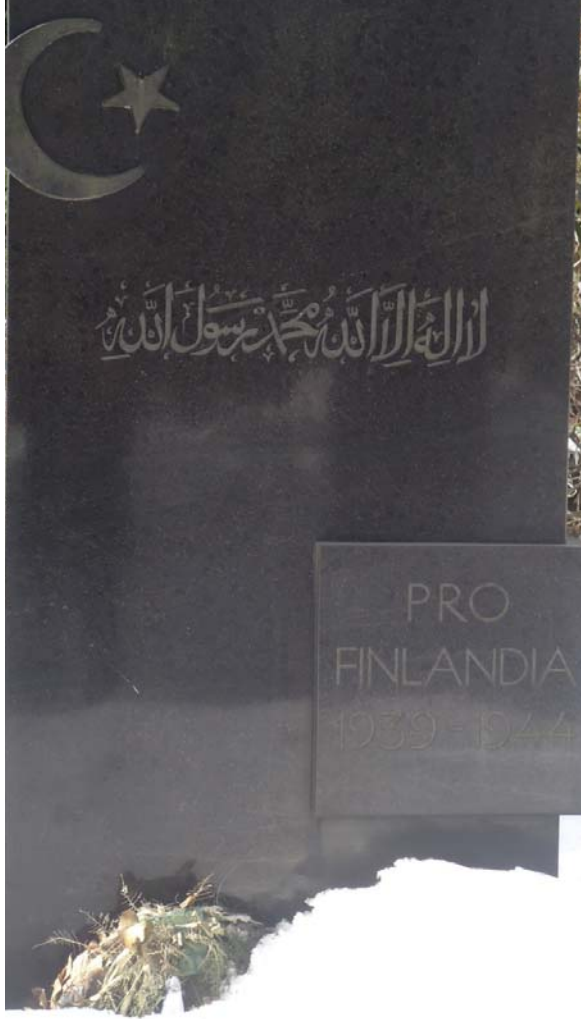
Ek-3 İkinci Dünya Savaşında Şehit olan Finlandiya Türkleri



Kaynak: E.K. Arşivi



Ek-4 İkinci Dünya Savaşında Şehit olan Finlandiya Türklerine Ait Anıt



Kaynak: E.K. Arşivi



Ek-5



Kaynak: E.K. Arşivi

Ek-6 Türkiye Cumhuriyetinin 10. uncu yıl etkinliklerinin Finlandiya’da kutlanması. Yıl 1933. Resimde Türk-Fin bayrağı ve Atatürk ile Svinhufvud’un resimleri yan yana.



Kaynak: Muazzez Baibulat, age, s.206.



Ek-7 Finlandiya Türklerine Ait Mezarlığın Giriş Kapısı



Kaynak: E.K. Arşivi



Ek-8 Helsinki'de Çıkan Yeni Turan Gazetesi*



* Yeni Turan gazetesinin elindeki sayılarını verme nezaketinde bulunan Doç. Dr. Nesrin Saranahmetoğlu Hanımefendiye teşekkür ederim.



Ek: 9 Finlandiya Türklerine Ait Bir Mağaza



Kaynak: E.K. Arşivi

Ek.10. Suomen Islam-Seurakunta, Finlandiya İslam Cemaati'nin Arması.



Kaynak: Suomen Islam-Seurakunta 1925-1975, Vientipaino oy, 1975



Ek.11. Altın Orden Oyuncuları, formalarında ay yıldız amblemi. Yıl 1934.



Kaynak: *Suomen Islam-Seurakunta 1925-1975*, Vientipaino oy, Helsinki 1975, s.20.

Ek.12. Finlandiya Türklerinin yaz okulu etkinlikleri, Villa Traskulla'da.



Kaynak: TRT Özüttürk Belgeseli